

Maankäyttö- ja ympäristövaikutukset -yksikkö
Ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue,
Lapin ELY-keskus
Hallituskatu 3 B
96100 Rovaniemi
kirjaamo.lappi@ely-keskus.fi

Viite: Lausuntopyyntö 2.10.2024

**Luonnonsuojelulain (9/2023) 35 §:n mukainen lausunto, Tervolan ja Tornion
Valkiavaaran tuulivoimahanke ja 400 kV:n voimajohto, Energiequelle Oy, Kivimaan
lehdot Natura-alue (FI1301806, SAC), Tervola**

Yhteysviranomainen on pyytänyt 02.10.2024 Lapin elinkeino, liikenne- ja ympäristökeskuksen luontoympäristöyksiköltä (jäljempänä ELY-keskus) lausuntoa Energiequelle Oy:n (jäljempänä yhtiö) Tervolan ja Tornion Valkiavaaran tuulivoimahankkeen ja 400 kV:n voimajohdon ympäristövaikutusten arviointimenettelyyn (YVA-menettely) yhteydessä laaditusta Natura-arvioinnista "Valkiavaaran tuulivoimahanke, Arvion hankkeen vaikutuksista Kivimaan Natura 2000 -alueeseen". Natura-arvioinnin on laatinut Energiequelle Oy:n toimeksiannosta Sitowise Oy. Hankkeen 400 kV:n voimajohdon linjausvaihtoehto VEA sijoittuu osittain Kivimaan lehdot Natura-alueen alueelle ja hankkeen voimajohdon reittivaihtoehdon VEB linjaus menee Kivimaan lehdot Natura-alueen läheisyydestä.

Kuvaus suunnitellusta toiminnasta Natura-arvioinnin mukaan

Energiequelle Oy suunnittelee enintään 45 tuulivoimalan tuulivoimapuistoa Tervolan kunnan ja Tornion kaupungin rajalle kuntien pohjoisosiin Valkiavaaran alueelle. Tuulivoimaloiden alueen sähkönsiirtoa varten rakennetaan uusi, 32 km pituinen 400 kV voimajohto tuotantoalueen eteläosasta itään Kemijoen varrella sijaitsevalle Petäjäskoskelle tai Louejoelle. Hankkeen voimajohdon vaihtoehdot sijoittuvat Tervolan ja Rovaniemen alueille ja kummassakin vaihtoehdossa voimajohto toteutettaisiin ilmajohtona nykyisen Petäjäskoski-Letsi 400 kV -voimajohdon rinnalle. Voimajohdon reittivaihtoehdot eroavat puolisuodeltaan siten, että VEA sijoittuisi nykyisen voimajohdon pohjoispuolelle ja VEB nykyisen voimajohdon eteläpuolelle. Arvio on laadittu, koska Kivimaan Natura-alueen toinen osa-alue rajautuu nykyisen Petäjäskoski-Letsi 400 kV -voimajohdon johtoalueen reunaan. VEA sijoittuisi näin ollen Natura-alueelle ja VEB Natura-alueen kahden eri osa-alueen väliselle alueelle.

Yleispiirteisellä tasolla nykyisen 400 kV voimajohdon rinnalle rakennettaessa uusi 400 kV voimajohto leventäisi nykyistä 62 metriä leveää johtoaluetta noin 103 metriä leveäksi ja puuttomana pidettävän johtoaukean leveys olisi noin 84 metriä (nykyisin noin 42 m). Koska nykyisen voimajohdon johtoaukean pohjoisreuna noudattelee Natura-alueen rajaa, vaihtoehdossa VEA uusi johtoaukea ja uusi reunavyöhyke sijoittuisivat Natura-alueen pohjoisella osalla. Vaihtoehdossa VEB voimajohtoalue levenisi etelään ja sijoittuisi lähimmillään

65 metrin etäisyydelle Natura-alueen eteläisimmästä osasta. Vaihtoehdossa VEB puuton johtoaukea olisi noin 75 metrin etäisyydellä Natura-alueen eteläisimmästä osasta.

Johtoalue käsittää johtoaukean ja johtoaukean molemmin puolin sijaitsevat reunavyöhykkeet. Ennen varsinaista rakentamisvaihetta uuden johtoalueen puusto hakataan ja johtoaukea raivataan. Tyypillisesti 400 kV voimajohdoilla pylväsväli on noin 250-350 metriä. Perustustyövaiheessa pylväiden perustukset asennetaan vinoneliön kulmiin. Kaivuala on noin 200 neliötä pylväspaikkaa kohti. Harustetut pylvääät pystytetään autonosturilla tai huonoissa maasto-olosuhteissa telatraktorilla vetämällä. Johtimien asennus tapahtuu yleensä kireänä vetona eli johtimet kulkevat koko ajan ilmassa. Pääsääntöisesti rakentamisvaiheen liikkuminen tapahtuu käyttäen voimajohdolle johtavia teitä. Itse johtoaukealla työkoneille voidaan tehdä tilapäisiä teitä ja siltoja.

Voimajohdon tekninen käyttöikä on 60–80 vuotta. Tämän jälkeen voimajohto voidaan perusparantaa, mikä edelleen pidentää käyttöikää noin 20–30 vuotta. Voimajohdon purkutyössä käytetään pitkälti samankaltaista ajokalustoa kuin rakentamisvaiheessa. Pylväsrakenteita purettaessa maanalaiset betoniset perustuspilarit poistetaan pihoilta ja pelloilta. Muualla perustuspilarit katkaistaan maan tasalta ja perustusten maanalaiset osat jätetään paikalleen.

Tiedot Kivimaan lehdot -Natura-alueesta (FI1301806, SAC)

Kivimaan lehdot Natura-alue kuuluu Natura 2000 -verkostoon luontodirektiivin mukaisena erityisten suojelutoimien alueena (SAC-alue). Alueen pinta-ala on 8 hehtaaria ja rajaukseen sisältyy kangasmaita sekä soita ja lähteikköjä. Alue on kaksiosainen. Osa-alueiden välissä on kantaverkon voimajohto sekä nykyisellään taimikkona olevaa kangasmaata.

Natura-tietolomakkeella mainitaan alueen suojeluperusteena yhteensä neljä luontodirektiivin liitteen I luontotyyppiä: Huurresammallähteet (7220), Letot (7230), Luonnonmetsät (9010) ja Lehdot (9050) sekä kaksi liitteen II lajia, salassa pidettävää lajitietoa poistettu.

Kivimaan lehtoalueeseen kuuluu kaksi lehtoaluetta. Kasvillisuustyypeistä vallitsevana on tuore GOMaT-lehto (kurjenpolvi-käenkaali-oravanmarjatyypin), lisäksi etenkin pohjoisosassa kosteaa GOFiT-lehtoa (metsäkurjenpolvi-käenkaali-mesiangervotyypin) sekä lehtokorpea. Puusto on kuusivaltaista sekametsää, lisäpuista runsaimpina harmaaleppä, koivu ja haapa. Alue on tärkeä Lapin kolmion lehtokohde. Alueella kasvaa mm. sormisaraa, punakonnanmarjaa, mustakonnanmarjaa ja lehtomataraa. Natura-alueen 8 hehtaaria 6,5 hehtaaria edustaa luontodirektiivin luontotyyppiä.

Kivimaan lehdot Natura-alueen suojelutavoitteena on alueen merkityksen säilyttäminen Natura-tietolomakkeella mainituille suojeluperusteille. Alueen suojelussa ja hoidossa painotetaan luonnon omien prosessien mukaisen kehityksen turvaamista.

Kivimaan lehtojen alue on yhteneväinen lehtojensuojeluohjelmaan kuuluvan Kivimaan lehtojen (LHO120426) alueen kanssa.

Alueen suojelu on toteutettu luonnonsuojelulain nojalla perustamalla koko alueesta yksityinen luonnonsuojelualue Kivimaan lehto (YSA128080).

Natura-arvioinnin aineisto ja lähtökohdat

Käytetyt aineistot

Natura-arviointi perustuu olemassa olevaan aineistoon. Keskeisimpinä lähtöaineistoina arvioinnissa käytettiin Kivimaan Natura-tietolomakkeen viranomaisversiota (5.8.2023) ja Lajitietokeskuksen havaintorekisteriä (12.5.2022).

Arviointi kohdennettiin niihin luontoarvoihin, joiden perusteella alue on sisällytetty osaksi Natura-verkostoa. Luontodirektiivin (SAC) perusteella arviointi on siten kohdennettu luontodirektiivin liitteen I luontotyypeihin ja liitteen II lajeihin.

Natura-alueen 8 hehtaarista 6,5 hehtaaria edustaa luontodirektiivin luontotyypejä Natura-tietolomakkeen perustella. Sähkönsiirron kasvillisuus selvityksessä ei selvitetty Kivimaan Natura-aluetta tai sen lähialueita. Yksityisenä suojelualueena kohteelta ei Natura-arvioinnin mukaan ole Metsähallituksen biotooppikuviotietoja.

Vaikutusmekanismit ja vaikutusalueet

Suojeluperusteisiin voi kohdistua suoria tai välillisiä vaikutuksia. Keskeisimmät vaikutukset aiheutuvat voimajohtoalueen leventymisestä, joka edellyttää puuston poistoa. Käytön aikana ei aiheudu rakentamisesta poikkeavia vaikutuksia. Poistovaiheessa vaikutukset kohdistuvat vain johtoalueelle.

Natura-arvioinnin varsinaisen tekstin mukaan suunniteltu voimajohtovaihtoehto VEB sijoittuu Natura-alueen ulkopuolelle, joten hankkeella ei ole suoria, Natura-aluetta muuttavia vaikutuksia. Hankkeen vaikutukset ovat siis varsinaisen tekstin perusteella välillisiä vaikutuksia, joista tarkemmin tarkasteltavia ovat reunavaikutus ja mahdolliset tilapäiset muutokset pintavalunnassa.

Natura-arvioinnin taulukossa 7-1 on kuitenkin esitetty enemmän vaikutusmekanismeja eri sähkönsiirtovaihtoehdoille. Vaihtoehdolla VEA tunnistettuja vaikutusmekanismeja ovat elinympäristöjen suorat menetykset tai pirstoutuminen pylväspaikkojen rakentamisen vuoksi linjauksen sijoituessa Natura-alueelle, elinympäristöjen ominaispiirteiden heikentyminen puuston poiston seurauksena linjauksen sijoituessa Natura-alueelle, kiintoaineen ja ravinteiden huuhtoutuminen ja pintavalunnan muutokset Natura-alueella.

pylväsrakentamisen ja purkamisen yhteydessä sekä reunavaikutuksen aiheuttamat muutokset mikroilmastossa ja valoisuudessa puuston poiston seurauksena rakentamisen ja toiminnan aikana. Vaihtoehdolla VEB tunnistettuja vaikutusmekanismeja ovat kiintoaineen ja ravinteiden huuhtoutuminen ja pintavalunnan muutokset Natura-alueella pylväsrakentamisen ja purkamisen yhteydessä sekä reunavaikutuksen aiheuttamat muutokset mikroilmastossa ja valoisuudessa puuston poiston seurauksena rakentamisen ja toiminnan aikana. Reunavaikutus syntyy, kun sulkeutuneeseen ympäristöön syntyy tai tehdään avoin aukko tai alue. Avoin alue vaikuttaa sulkeutuneen alueen reunaosaan lisäten valoisuutta sekä vaikuttaen mikroilmastoon. Tyypillisesti metsäympäristössä reunavaikutus ulottuu 2-3 puun mitan etäisyydelle. Kirjallisuuslähteestä riippuen reunavaikutus voi ilmetä jopa 300 metrin etäisyydellä. Ajan myötä reunavaikutus heikkenee reunakasvillisuuden kehittymisen ja sulkeutumisen takia. Voimajohdon käytön aikana johtoauea pidetään avoimena raivaamalla se joko koneellisesti tai miestyövoimin noin 5–8 vuoden välein. Reunavyöhykkeen puusto käsitellään 10–25 vuoden välein sähköturvallisuuden ja käyttövarmuuden varmistamiseksi. Käsittelyssä reunavyöhykkeen puusto harvennetaan, latvotaan helikopterilla tai päätehakataan puuston tilan mukaan. Reunavyöhykkeen takana havaitut puut, jotka kaatuessaan voivat yltää johtimiin, käsitellään reunavyöhykkeen puuston käsittelyn yhteydessä.

Epävarmuustekijät

Natura-arvioinnista ei ole tunnistettu vaikutusten arviointiin vaikuttavia epävarmuustekijöitä. Luontotyyppejä koskevan tietopuutteiden takia ei arvioinnissa voida täsmällisesti päätellä mihin luontotyyppiin ja missä laajuudessa haitalliset vaikutukset kohdistuvat.

Vaikutusten merkittävyyden ja Natura-alueen koskemattomuuden arviointitapa

Natura-alueen eheydellä eli koskemattomuudella tarkoitetaan koko Natura-alueen ekologisen rakenteen, toiminnan ja ekologisten prosessien muodostamaa kokonaisuutta, joka ylläpitää alueen suojeluperusteena mainittuja luontotyyppejä ja/tai lajeja. Kivimaan lehtojen Natura-alueen osalta kokonaisuuden arvioinnin keskiössä on metsä-, suo- ja lähdeluontotyyppien rakenne, toiminta ja ekologiset prosessit. Arvioinnissa käsiteltäväksi tulevat vaikutukset alueen pinta- ja pohjavesien vesitalouteen, vaikutukset Natura-alueen lajistoon ja puustoisten luontotyyppien rakenteeseen ja toimintaan. Loppupäätelmä on muodostettu asiantuntija-arviona.

Tiivistelmä Natura-arvioinnissa todetuista ja esitetyistä vaikutuksista Kivimaan lehtojen Natura-alueen suojeluperusteisiin

Luontodirektiivin liitteen I luontotyypit

Natura-arvioinnissa on todettu, että luontotyyppien sijaintitietojen puuttuessa hankevaihtoehdon vaikutusten arviointia ei voi tehdä tarkasti luontotyyppikohtaisella tasolla. Tietolomakkeen mukaan Natura-alueen 8 hehtaaria 1,5 hehtaaria ei edusta mitään luontodirektiivin luontotyyppiä. Arviointi on tehty pinta-alatietoihin, luontotyypeille ominaisten lajien esiintymistietoihin ja hankevaihtoehtojen vaikutusalueiden laajuuden pohjalta.

Uusi voimajohto VEA sijoittuisi noin 370 metrin pituudelta Natura-alueen pohjoisemmalle osalle uuden voimajohdon rakentaminen tarkoittaisi uutta, noin 40 metriä leveää johtoaukeaa Natura-alueella. Uusi avoimena pidettävä johtoaukea tarkoittaisi puuston hakkaamista ja muuttumista puuttomaksi 1,44 hehtaarin alalta Natura-alueella, mikä tarkoittaisi noin puolta 2,9 ha laajuisen pohjoisosan pinta-alasta. Lisäksi Natura-alueesta 0,35 ha sijoittuisi uuden voimajohdon reunavyöhykkeelle ja koko Natura-alueen pohjoisosa olisi reunavaikutuksen alainen. Hakkuut tarkoittaisivat luontotyypeillä sijaitessaan vähintäänkin merkittävää ominaispiirteiden heikkenemistä. Varsinaisia elinympäristömenetyksiä aiheutuisi VEA vaihtoehdon pylväspaikkojen rakentamisesta. Voimajohtohankkeiden pylväsvälin ollessa tyyppillisesti 250-350 metriä Natura-alueelle tulisi asennettavaksi todennäköisesti vähintään yksi pylväs. Natura-alueen eteläosaan sen sijaan ei kohdistuisi vaikutuksia VEA vaihtoehdosta. Edellä esitettyjen tietojen valossa hankevaihtoehdolla VEA olisi hyvin todennäköisesti merkittäviä haitallisia vaikutuksia Kivimaan lehtojen Natura-alueeseen.

VEB vaihtoehdon toteutuessa Natura-alueen pohjoisosaan ei arvioinnin perusteella kohdistu vaikutuksia voimajohtolinjan ja Natura-alueen välisen etäisyyden vuoksi, mutta avoimen johtoalueen ja eteläosan välinen minimietäisyys muuttuisi nykyisestä 110 metristä 75 metriin. Tämä väliosa on nykyisin taimikkoa. Varsinaiseen Natura-alueen eteläosaan kohdistuvia mahdollisia vaikutuksia ei arvioinnissa yksilöidä.

Cratoneuron-huurresammallähteet (7220) Huurresammallähteiden sijainnista Natura-alueella ei ole arvioinnissa ollut tarkkaa tietoa käytettävissä. Luontotyyppi on herkkä erityisesti pohjavesimuutoksille, mutta myös olennainen muutos pienilmastossa voi muuttaa kasvillisuutta. Vaihtoehdon VEA toteutumisen merkittäviä haitallisia vaikutuksia ei voida poissulkea. Sirppihuurresammalhavainnot on arvioinnin mukaan Natura-alueen molemmilla osa-alueilla laajasti ja siten melko todennäköisesti luontotyyppiä esiintyy vaikutusalueella. Siten hankevaihtoehto VEA saattaa vaikuttaa luontotyyppiin aluemenetysten, puuston hakkuun ja/tai reunavaikutuksen kautta. Vaihtoehdolla VEB ei arvioida olevan vaikutuksia Huurresammallähteisiin.

Letot (7230) Luontotyyppiä esiintymisestä ei ole tarkempia tietoja, mutta lajitietokeskuksen lajitietojen mukaan lettolajistoa esiintyy Natura-alueen molemmilla osa-aleilla. Vaihtoehdon VEA toteutumisella olisi todennäköisesti merkittäviä haitallisia vaikutuksia Lettoihin. Lettojen pinta-ala kattaa n. neljäsosan koko Natura-alueen pinta-alasta. Pinta-alatietojen ja lettolajiston esiintymistietojen perusteella merkittäviä haitallisia vaikutuksia VEA vaihtoehdolla voi pitää todennäköisinä. Vaihtoehdolla VEB ei arvioida olevan vaikutuksia Lettoihin.

Boreaaliset luonnonmetsät (9010) Vaihtoehdon VEA toteutumisella olisi todennäköisesti merkittäviä haitallisia vaikutuksia boreaaliin luonnonmetsiin. Luonnonmetsien pinta-ala on n. neljäsosa koko Natura-alueen pinta-alasta. Arvioinnin mukaan 109-168 -vuotiasta metsää on melko runsaasti ja hyvin pienialaisesti kasvaa myös yli 169-vuotiasta metsää. Pinta-alatietojen ja puuston ikätietojen perusteella VEA vaihtoehdon merkittäviä haitallisia vaikutuksia voi pitää todennäköisinä. Vaihtoehdolla VEB ei arvioida olevan vaikutuksia Boreaaliin luonnonmetsiin.

Lehdot (9050) Lehtoja esiintyy todennäköisesti molemmilla osa-alueilla, koska lajitietokeskuksen havaintotiedoissa on molemmilla osilla melko runsaasti lehtolajistoa. Vaihtoehdon VEA toteutumisella olisi todennäköisesti merkittäviä haitallisia vaikutuksia Lehtoihin. Lehtoja lähes kolmasosa koko Natura-alueen pinta-alasta. Pinta-alatietojen ja lehtolajiston esiintymistietojen perusteella merkittäviä haitallisia vaikutuksia voi pitää todennäköisinä. Vaihtoehdolla VEB ei arvioida olevan vaikutuksia Lehtoihin.

Luontodirektiivin liitteen II lajit

Natura-alueella esiintyy kaksi suojeluperusteena olevaa lajia. Lajeihin kohdistuu vaikutuksia sähkönsiirron vaihtoehdossa VEA, mutta ei vaihtoehdossa VEB.

salassa pidettävää lajitietoa poistettu

Yhteisvaikutukset

Valkiavaaran hankkeen voimajohdon reittivaihtoehdot ovat jokseenkin yhtenevät muutaman seudun muun tuulivoimahankkeen sähkönsiirron suunnitelmien kanssa. Karhakkamaan tuulipuiston, Martimon tuulipuistohankkeen ja Kolopetäjän tuulipuistohankkeen sähkönsiirtoreittivaihtoehdoissa on mukana molemmat tai toinen Valkiavaaran sähkönsiirtovaihtoehdoista VEA ja VEB.

Martimon ja Karhakkamaan voimajohtoreitit vastaavat Kivimaan Natura-alueen kohdalla Valkiavaaran sähkönsiirron vaihtoehtoa VEB. Jos kaikkien kolmen hankkeen voimajohto toteutetaan niin, että nykyisen voimajohdon yhteyteen päädytään rakentamaan vain yksi uusi 400 kV voimajohtoalue, vaikutukset ovat VEB-vaihtoehdon mukaisia. Jos taas nykyisen voimajohdon yhteyteen päädytään rakentamaan useampi uusi 400 kV voimajohtoalue vaikutukset voivat olla tässä arvioituja vaihtoehtoja suuremmat.

Lieventämistoimet

Vaihtoehtoon VEA ei ole esittää haitallisia vaikutuksia lieventäviä toimenpiteitä. Vaihtoehdossa VEB haitallisten vaikutusten lieventämiseen ei ole tarvetta.

Seuranta

Natura-arvioinnissa ei ole esitetty seurantaa vaikutuksille.

Vaiikutukset Natura-alueen koskemattomuuteen

VEA:n toteuttaminen supistaisi alueen metsiä merkittävästi ja siten heikentäisi niiden rakennetta ja toimintaa. Lisäksi hankevaihtoehdolla olisi merkittäviä haitallisia vaikutuksia alueen suojelun perusteena olevaan lajistoon, joiden esiintyminen kertoo osaltaan luontotyyppien edustavuudesta. Haitalliset vaikutukset kohdistuvat myös muuhun alueen lajistoon, joihin lukeutuu esimerkiksi useampia harvalukuisia boreaalisten metsien indikaattorilajeja. Hankevaihtoehdon toteuttaminen heikentäisi myös Natura-alueen kahden eri osa-alueen välistä kytkeytyvyyttä. Siten vaihtoehdolla VEA on merkittäviä kielteisiä vaikutuksia Kivimaan lehdot Natura-alueen suojeluperusteena oleviin luontotyypeihin ja lajeihin ja Natura-alueen eheyteen.

Vaihtoehdolla VEB muutosalue sijoittuu luonnonarvoiltaan vähäiselle taimikkoalueelle, jolla ei ole nykytilassaan merkitystä itse Natura-alueen luontotyyppien tai lajien näkökulmasta. Toteutuessaan vaihtoehto VEB kuitenkin leventäisi puutonta johtoauekaa. Voimajohto ei muuta alueen luontoa siten, että toiminnallisuus olennaisesti heikkenisi. Puuttoman alueen leventyessä Natura-alueen eri osien välisen kytkeytyvyyden voi kuitenkin tulkita heikkenevän vähäisesti. Hankkeella on vähäinen kielteinen vaikutus Natura-alueen yhtenäisyyteen.

Martimon ja Karhakkamaan sähkönsiirtoreitit vastaavat Kivimaan Natura-alueen kohdalla Valkiavaaran sähkönsiirron vaihtoehtoa VEB. Jos kaikkien kolmen hankkeen voimajohto toteutetaan, on suunnittelua tarkennettava, koska kahden tai kolmen uuden 400 kV voimajohdon rakentaminen voi vaatia enemmän tilaa. Seudun tuulivoimahankkeista ainakin Valkiavaara ja Kolopetäjä ovat suunnitelleet hyödyntävänsä samaa 400 kV-voimajohtoa sähkönsiirrossa. Näin ollen kaikkien hankkeiden toteutuessa ja hankkeiden sähkönsiirtoreittien sijoituessa Kivimaan läheisyyteen, todennäköisin uusien voimajohtojen määrä olisi kaksi, jotka kuitenkin on mahdollista toteuttaa yhteispylväin samaan käytävään. Jos nykyisen voimajohdon yhteyteen päädytään rakentamaan vain yksi uusi 400 kV voimajohtoalue, tulisi se Kivimaan kohdalla toteuttaa VEB:n mukaisesti. Jos taas nykyisen voimajohdon yhteyteen päädytään rakentamaan useampi uusi 400 kV voimajohtoalue Natura-arviointi on todennäköisesti tehtävä uudelleen, mikäli muut voimajohtoreitit eivät sijoitu riittävälle etäisyydelle Kivimaan lehdot Natura-alueesta.

Kummallakaan hankevaihtoehdolla ei ole arvioitu olevan vaikutusta koko Natura-verkoston yhtenäisyyteen.

ELY-KESKUKSEN LAUSUNTO NATURA-ARVIOINNISTA

Arvioinnin toteutustapa

Hankekuvaus

Natura-arvioinnissa oleva hankekuvaus antaa sähkönsiirtovaihtoehtojen osalta riittävän pohjan Natura-alueen suojeluperusteisiin kohdistuvien vaikutusten arvioimiselle.

Käytetyt aineistot

Arviointi ei perustu ajantasaisiin ja tarkkoihin lähtötietoihin. Natura-arvioinnin yhteydessä ei ole tehty luontotyyppi- tai laji-inventointeja. Metsähallitus on inventoinut maastossa Natura-alueen luontotyytit vuosina 2005 ja 2015. Inventointitiedot on tallennettu Metsähallituksen ULJAS-paikkatietojärjestelmään. Nämä biotooppitiedot ovat saatavissa tietopyynnöllä Metsähallitukselta. Vähintään nämä tiedot olisi tullut hankkia Natura-arvioinnin lähtöaineaineistoksi, ja tarkoittaa tietoja maastossa. Natura-alueen lajihavainnot ovat osittain sen verran vanhoja, ettei lajeja koskevia tietoja voi pitää ajantasaisina. Osittain lajihavainnoista on esitetty myös virheellistä tietoa, mm. Huurresammallähde-luontotyyppien ilmentävien lajien kohdalla. **salassa pidettävää lajitietoa poistettu**

Vaikutusmekanismit ja vaikutusalueet

Kasvillisuuteen ja luontotyypeihin kohdistuvat vaikutusalueet ja vaikutusmekanismit on kuvattu, tunnistettu ja perusteltu riittävän hyvin. VEA:n vaikutusmekanismit ja Natura-alueen suojeluperusteiden herkkyyks on kuvattu ja arvioitu oikean suuntaisesti sekä luontotyyppien, että lajien osalta. Reunavaikutuksen kesto on paikoin ilmaistu epätarkasti viitaten ainoastaan rakentamisen aikaisiin vaikutuksiin. VEB:n vaikutuksia ei ole arvioitu vaikutusmekanismeja yksilöiden. Kummankaan vaihtoehdon kohdalla vaikutusmekanismina ei ole tunnistettu rakentamisen ja kasvipeitteisyyden muutosten aiheuttamia mahdollisia muutoksia pohjaveden virtauksiin ja sitä kautta voimakkaasti pohjavesivaikutteeseen suojeluperusteluontotyyppiin Huurresammallähde. Natura-arvioinnissa esitettiin myös ristiriitaisia tietoja hankkeen vaikutusmekanismeista Natura-alueen suojeluperusteisiin varsinaisessa tekstissä ja taulukossa 7 – 1.

Epävarmuustekijät

ELY-keskus katsoo, että puutteelliset lähtötiedot on huomattava epävarmuustekijä arvioinnille.

Vaikutusten merkittävyyden arviointitapa

Luontodirektiivin 6 artiklan säännöksiä käsittelevän Komission tiedonannon (Euroopan Komissio 2018¹) mukaan merkittävän vaikutuksen käsitettä ei tule määritellä mielivaltaisesti vaan sen tulee perustua objektiivisiin, mieluiten kvantifioitaviin kriteereihin. Merkittävyyttä arvioitaessa tulee ottaa huomioon suunnitellun toiminnan luonne sekä kyseisen alueen ja siellä esiintyvien lajien ja luontotyyppien erityispiirteet sekä alueen suojelutavoitteet. Vaikutuksen merkittävyyteen vaikuttavat mm. vaikutuksen suuruus, tyyppi, laajuus, kesto, voimakkuus, ajoitus, todennäköisyys ja kunkin luontotyyppin ja lajin haavoittuvuus.

Komission tulkintaohjeen (Euroopan Komissio 2021, s. 20, 44²) mukaan vaikutusten merkittävyyttä arvioitaessa tarkastellaan muun muassa luontotyyppin menetyksen tai heikentymisen (vrt. luontotyyppin edustavuus ja luonnontilaisuus) suhteellista pinta-alaa tai lajin suhteellista yksilömäärää.

Natura-arvioinnin rakenteen, toteuttamistavan ja vaikutusten merkittävyyden arvioinnin kuvauksissa ei ole viitattu mihinkään julkaisuun tai oppaaseen.

Luontotyypppejä ja lajeja koskevista huomattavista puutteista huolimatta arviointi oli mahdollista tehdä, koska tunnistetut VEA:n vaikutukset kohdistuvat Natura-alueen koko pohjoiseen osa-alueeseen ja jo pinta-alallisesti merkittävän vaikutusalueen perusteella on voitu tehdä oikea johtopäätös siitä, että luontotyypppeihin, lajeihin ja siten koko Natura-alueen koskemattomuuteen kohdistuu kokonaisuutena sähkönsiirtovaihtoehdosta VEA merkittäviä heikennyksiä.

VEB-vaihtoehdon kohdalla vaikutusten arviointia ei ole yksilöity vaikutusmekanismeittain. ELY-keskus kuitenkin toteaa, että reunavaikutus ja nykyinen maankäyttö huomioiden johtokäytävän ja Natura-alueen osien etäisyydestä on voitu tehdä oikea johtopäätös siitä, että VEB:n toteuttamisella ei ole merkittävästi heikentäviä vaikutuksia Natura-alueen suojeluperusteisiin.

Natura-arvioinnissa käytetty merkittävyyden arviointitapa ei ole Komission ohjeistuksen eikä päivitetyn luontoselvitysoppaan (Mäkelä & Salo 2023) mukainen.

Arvio vaikutuksista Kivimaan lehtojen Natura-alueen suojelutavoitteisiin

Kivimaan lehtojen Natura-alueen suojelutavoitteet

Hanke on ristiriidassa Natura-alueen suojelutavoitteiden kanssa. Sähkönsiirrolla, etenkin vaihtoehdolla VEA on haitallisia vaikutuksia alueen suojeluperusteisiin. VEB:n haitalliset vaikutukset suojeluperusteisiin voidaan katsoa poissuljetuksi VEB-linjauksen ja Natura-alueen osa-alueiden välisten etäisyyksien sekä VEB johtokäytävän raivaamisen ja rakentamisen vuoksi

¹ https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/Provisions_Art_6_nov_2018_fi.pdf

² https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/pdf/methodological-guidance_2021-10/FI.pdf

muuttuvan kasvillisuuden ja luontotyyppikuvioiden nykytilan muuntuneisuuden vuoksi.

Luontodirektiivin liitteen I luontotyypit

Arvioinnissa ei ole pystytty arvioimaan vaikutuksia luontotyyppikohtaisesti.

Kummankaan vaihtoehdon kohdalla vaikutusmekanismina ei ole tunnistettu rakentamisen ja kasvipeitteisyyden muutosten aiheuttamia mahdollisia muutoksia pohjaveden virtauksiin ja sitä kautta voimakkaasti pohjavesivaikutteiseen suojeluperusteluontotyyppiin Huurresammallähteet. Biotooppikuviotietojen perusteella huurresammallähteitä esiintyy vain Natura-alueen eteläisellä osa-alueella, etäällä kummastakin linjavaihtoehdosta, jolloin kyseiseen luontotyyppiin ei kohdistu suoria pinta-alan menetyksiä rakentamisen suorien vaikutusten seurauksena tai arvioinnissa kuvattujen reunavaikutusten vuoksi. Pinnanmuotojen perusteella kyseinen luontotyyppikohde sijaitsee oletettujen pohjaveden virtaussuuntien suhteen siten, ettei linjanrakennustöistä aiheudu muutoksia huurresammallähteen pohjaveden virtauksiin. Sähkönsiirtolinjan maanrakennustyöt ovat myös niin pienimuotoisia ja linjan raivauksesta aiheutuva kasvipeitteen muutos nykytilanteeseen verrattuna niin pieni, ettei mahdollisten pohjavesivaikutusten arvioida kummassakaan vaihtoehdossa aiheuttavan merkittäviä heikennyksiä Huurresammallähteet-luontotyyppille.

Mikäli arvioinnissa olisi käytetty olemassa olevaa biotooppitietoa, olisi biotooppitiedon ajantasaisuuden puutteista huolimatta voitu arvioida vaihtoehdon VEA heikentävien vaikutusten kohdistuvan todennäköisesti pääasiassa luontotyyppiin Lehdot. VEA:n vaikutusalueella on 75 % Natura-alueen Lehdosta, ja Natura-alueen lehdosta tuhoutuisi VEA:n toteuttamisen seurauksena 45 %. Natura-alueen Lettojen pinta-alasta vaikutusalueella on 7,6 %. Muihin luontotyyppeihin ei biotooppikuviotiedon perusteella olisi kohdistumassa vaikutuksia. Kivimaan lehtojen viimeisimmässä NATA-arvioinnissa (20.8.2020) Boreaalisten luonnonmetsien pinta-alan on arvioitu olevan suurempi kuin mitä vanhojen biotooppikuvioiden tietojen perusteella suoraan laskien voisi päätellä. Siten VEA:n toteuttamisen myötä on mahdollista hävitä ja heikentyä myös Boreaalista luonnonmetsää. Biotooppikuviotiedon perusteella arvioituna VEA:n toteuttaminen aiheuttaisi huomattavan ja selkeästi merkittävän heikentävän vaikutuksen suojeluperusteluontotyyppiin Lehdot. Tämän biotooppikuviotietoon perustuvan tarkennuksen ei siten kuitenkaan katsota vaikuttavan Natura-arvioinnin johtopäätöksiin. ELY-keskuksen näkemyksen mukaan Natura-arvioinnin johtopäätös, jonka mukaan sähkönsiirtolinjavaihtoehdon VEA toteuttamisesta aiheutuu merkittäviä heikennyksiä suojeluperusteena oleviin luontotyyppeihin jo heikentyvän kokonaispinta-alan perusteella, on siten oikea.

Lapin ELY-keskus yhtyy Natura-arvioinnin näkemykseen, että sähkönsiirtovaihtoehdon VEB toteuttamisen merkittävät heikentävät vaikutukset suojeluperusteena oleviin luontotyyppeihin ovat poissuljettuja. Huomioiden reunavaikutuksen ulottuvuus ja VEB:n suunnitellun johtokäytävän nykyinen maankäyttö, voidaan johtokäytävän ja Natura-alueen osien välisen

etäisyyden todeta olevat niin suuri, että VEB:n toteuttamisella ei ole merkittävästi heikentäviä vaikutuksia Natura-alueen suojeluperusteluontotyypeihin. Vähäisiä vaikutuksia on mahdollista syntyä maanrakennustöiden seurauksena kiintoainesten ja ravinteiden huuhtoutumisesta Natura-alueelle. Koska sähkönsiirtolinjan maanrakennustyöt ovat pienimuotoisia, vaikutusten arvioidaan olevan hyvin vähäisiä.

Luontodirektiivin liitteen II lajit

Natura-alueeseen kohdistuva pinta-alamenetys vaihtoehdossa VEA on niin suuri, että yksistään sen vuoksi myös suojeluperustelajeihin kohdistuu huomattavia haitallisia vaikutuksia. ELY-keskus katsoo, että Natura-arvioinnin johtopäätös vaihtoehdon VEA merkittävistä heikentävistä vaikutuksista Natura-alueen suojeluperustelajeihin on oikea.

Lapin ELY-keskus yhtyy Natura-arvioinnin näkemykseen, että sähkönsiirtovaihtoehdon VEB toteuttamisen merkittävät heikentävät vaikutukset suojeluperusteena oleviin lajeihin ovat poissuljettuja, koska VEB johtoalueesta on riittävän pitkä etäisyys Natura-alueen eteläisestä osaan.

Yhteisvaikutukset

Yhteisvaikutusten arvioinnissa on tarkasteltu useiden tuulivoimahankkeiden suunnitelmia käyttää yhtenä vaihtoehtona samaa sähkönsiirtolinjausta Valkiavaaran hankkeen kanssa. Yhteisvaikutuksia muun tyyppisten hankkeiden ja toimintojen kanssa ei ole arvioitu. Erityisesti metsätaloustoimenpiteillä (jo tehty ja tulevat toimenpiteet) voi olla vaikutuksia suojeluperusteluontotyypeihin ja -lajeihin, erityisesti näin pienikokoisella ja pirstoituneella Natura-alueella. Natura-alueen osa-alueiden välisellä alueella on tehty laaja-alaisia ja voimallisia metsänkäsittelytoimenpiteitä ja suuri osa tästä alueesta on avohakkuun jälkeen kasvanutta taimikkoa. Koska arvioinnin yhteydessä ei ole tehty maastossa luontotyyppi- ja lajistaselvityksiä eikä nykytilatiedot ole siten ajantasaisia, ei tehtyjen metsänkäsittelytoimenpiteiden vaikutuksia ja siten yhteisvaikutuksia suojeluperusteisiin pystytä arvioimaan. Tehtyjen hakkuiden mahdolliset vaikutukset kohdistuvan niiden sijainnin perustella eteläiseen osa-alueeseen. Suunniteltujen sähkönsiirtolinjojen etäisyys tähän osa-alueeseen on niin suuri, ettei johtolinjan raivauksen reunavaikutuksen katsota ulottuvan eteläiselle osa-alueelle yhteisvaikutuksina toteutettujen hakkuiden kanssa.

Eri tuulivoimahankkeiden toteutuvia vaihtoehtoja on tässä vaiheessa vaikea arvioida, mutta muiden hankkeiden sähkönsiirto on teknisesti toteutettavissa samaa voimajohtoa käyttäen tai sijoittamalla voimajohdot samaan johtokäytävään yhteispylväin. Näin toteutettuna hankkeiden yhteisvaikutukset ovat samat kuin Natura-arvioinnissa arvioidut Valkiavaaran sähkönsiirtovaihtoehtojen vaikutukset Kivimaan lehtojen Natura-alueeseen. Lapin ELY-keskus yhtyy Natura-arvioinnissa esitettyyn näkemykseen, että vain sähkönsiirtovaihtoehto VEB on ainoa vaihtoehto, joka ei aiheuta Natura-

alueen suojeluperusteiden merkittävää heikentymistä yksin Valkiavaaran tuulivoimahankkeen tai yhteiskäytössä muiden tuulivoimahankkeiden kanssa.

Lieventävät toimenpiteet ja seuranta

Koska Natura-arvioinnissa on selkeästi todettu, että voimajohdon rakentaminen tulisi toteuttaa vaihtoehdon VEB mukaisesti ja tämän vaihtoehdon merkittävät heikennykset ovat poissuljettuja, katsoo ELY-keskus, etteivät lieventävät toimet ole tarpeen.

Yhteenveto Natura-arvioinnin asianmukaisuudesta

Luonnonsuojelulain 35 §:n mukaisen arviointi- ja lausuntomenettelyn tehtävänä on tuottaa objektiivista tietoa viranomaiselle sen varmistamiseksi, että hanke ei yksin tai yhdessä muiden hankkeiden tai suunnitelmien kanssa merkittävästi heikennä Natura-alueen suojelun perusteena olevia luonnonarvoja ja siten arviointi muodostaa perustan sille, voidaanko hanke tai suunnitelma hyväksyä vai ei.

Natura-arviointi on luontodirektiivin 6 artiklan 3 kohdan ja luonnonsuojelulain 35 §:n 1 momentin mukaan tehtävä asianmukaisella tavalla. Asianmukainen arviointi sisältää täydellisiä, täsmällisiä ja lopullisia toteamuksia ja päätelmiä, joilla voidaan hälventää kaikenlainen perusteltu tieteellinen epäily ehdotettujen töiden vaikutuksista kyseessä olevaan alueeseen (Euroopan komissio 2018). Natura-arvioinnin tulee muodostaa itsenäinen kokonaisuus, jossa johtopäätökset perustellaan täsmällisiin tieteellisiin seikkoihin perustuen.

Vaikutukset suojelun perusteena oleviin luonnonarvoihin tulee arvioida yksin ja yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa.

Johtopäätöksenä ELY-keskus toteaa, että Natura-arviointi ei monilta osin täytä asianmukaisuudelle asetettuja vaatimuksia. Puutteita on pääasiassa lajeja- ja luontotyyppejä koskevista tietoaineistoissa ja vaikutusten arvioinnissa, mutta myös vaikutusten merkittävyyden ja Natura-alueen koskemattomuuden arviointimenetelmissä ja perusteissa. Huomattavista puutteista huolimatta arvioinnissa on päädytty oikeaan johtopäätökseen, koska vaihtoehdon VEA vaikutukset Natura-alueeseen ovat toisaalta selkeitä ja toisaalta poikkeuksellisen suuria ja vaihtoehdon VEB:n merkittävät vaikutukset poissuljettavissa riittävän pitkän etäisyyden vuoksi Natura-arviointia voidaan pitää riittävänä.

Vaikutukset Natura-alueen koskemattomuuteen

Luontodirektiivin 6 artiklan 3 kohdan mukaan toimivaltaiset viranomaiset voivat antaa hyväksyntänsä suunnitelmalle tai hankkeelle vasta varmistuttuaan siitä, ettei suunnitelma tai hanke vaikuta kyseisen Natura-alueen koskemattomuuteen, "eheyteen". Alueen koskemattomuuden käsitettä ei ole luontodirektiivissä erikseen määritetty, mutta komission tulkintaohjeen mukaan sillä tarkoitetaan koko Natura-alueen ekologisen rakenteen ja toiminnan

säilymistä elinkelpoisena niin että se turvaa niiden luontotyyppien, luontotyyppien kokonaisuuksien ja/tai lajien kantoja, joita varten alue on osoitettu verkostoon.

Silloin kun Natura-arviointi on asianmukaisesti suoritettu sisältäen asianmukaisen yhteisvaikutusten tarkastelun, jossa myös epäsuorat vaikutukset on tarkasteltu, ja sen lopputulos on, että merkittävä heikentyminen jokaisen suojeluperusteiden osalta voidaan sulkea pois, voidaan samalla todeta, että alue pysyy luontodirektiivin tarkoittamassa mielessä koskemattomana (Euroopan Komissio 2018, s. 52).

Vaihtoehdon VEA toteuttamisella on merkittäviä kielteisiä vaikutuksia Kivimaan lehdot Natura-alueen suojeluperusteena oleviin luontotyyppeihin ja lajeihin ja siten se vaarantaisi Natura-alueen koskemattomuuden. Vaihtoehto VEB ei yksin tai yhdessä muun toiminnan kanssa vaikuta haitallisesti alueen koskemattomuuteen.

Tiivistelmä Natura-lausunnon keskeisestä sisällöstä

Yhteysviranomainen on pyytänyt 02.10.2024 Lapin elinkeino, liikenne- ja ympäristökeskuksen Luontoympäristöyksiköltä (jäljempänä ELY-keskus) lausuntoa Energiequelle Oy:n (jäljempänä yhtiö) Tervolan ja Tornion Valkiavaaran tuulivoimahankkeen ja 400 kV:n voimajohtoon ympäristövaikutusten arviointimenettelyyn (YVA-menettely) liittyvästä Kivimaan lehtojen Natura-arvioinnista.

ELY-keskus toteaa, että Natura-arvioinnissa oleva hankekuvaus antaa sähkönsiirtovaihtoehtojen osalta riittävän pohjan Natura-alueen suojeluperusteisiin kohdistuvien vaikutusten arvioimiselle. Natura-alueella koskevat lähtötiedot sen sijaan ovat suurelta osin puutteelliset. Arvioinnin yhteydessä Natura-alueelle ei ole tehty maastossa kasvillisuus- ja luontotyyppiselvityksiä eikä arvioinnissa ole käytetty Metsähallituksella olevaa biotooppikuvioaineistoa Natura-alueesta. Olemassa oleva luontotieto on osittain vanhaa ja myös siten Natura-arvioinnin kannalta puutteellista.

VEA:n vaikutukset kohdistuvat Natura-alueen koko pohjoiseen osa-alueeseen ja jo pinta-alallisesti merkittävän vaikutusalueen perusteella on voitu tehdä luotettavalla tavalla johtopäätös siitä, että luontotyyppeihin, lajeihin ja siten koko Natura-alueen koskemattomuuteen kohdistuu kokonaisuutena merkittäviä heikennyksiä.

Voimajohtovaihtoehdon VEB toteuttamisen merkittävät heikentävät vaikutukset sekä yksin, että yhteisvaikutuksessa muiden hankkeiden ja toimintojen kanssa suojeluperusteena oleviin luontotyyppeihin ja lajeihin ovat poissuljettuja, koska VEB johtoalueesta on riittävän pitkä etäisyys Natura-alueen eteläiseen osaan.

29.1.2025

JULKINEN VERSIO

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt ylitarkastaja Piippa Wäli ja ratkaissut Yksikönpäällikkö Jari Pasanen.

Tämä asiakirja LAPELY/1830/2021 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument LAPELY/1830/2021 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Wäli Piippa 29.01.2025 09:15

Ratkaisija Pasanen Jari 29.01.2025 08:07